

Nørreådalens Landskabsråd

Referat af 3. møde i Nørreådalens Landskabsråd inkl. seminar om landskabsobservatorie

19. september 2024, kl. 16-20.30

Løvskal Hus, Løvskal Landevej 18, Løvskal, 8850 Bjerringbro

Mødedeltagere

Nørreådalens Landskabsråd

- Martin Christian Molbo, forperson, lodsejer (MCM)
- Andreas Kyhn Brejnholt, lodsejer (AKB)
- Andreas Hartvigsen, lodsejer (AH)
- Søren Krog Jensen, lodsejer (SKJ)
- Keld Lanng, lodsejer (KLA)
- Martin Holm Kristensen, lodsejer (MHK)
- Svend Kuhr Lajer, lodsejer (SKL)
- Therese Simonsen Straarup, lodsejer (TSS)
- Kristiane Klindt, lodsejer (KK)
- Anna Johanne Sünksen, Fugleværnsfonden, lodsejer (AJS) (Har overtaget posten permanent for Thomas Færgemann)
- Lars Mogensen, Danmarks Naturfredningsforening (LMG)
- Jørgen Klaris, Tapdrup Borgerforening (JK)
- Lone Frandsen, Ålav for Nørreå og Gudenå/Løvskal egnens Lokalråd (LF)
- Morten Dam Rasmussen, Ørum IF (MDR)
- Mette Høst Hammershøj, Nørreå Natur og Fritidscenter (MHH)
- Thorkil Danielsen, Friluftsrådet (TD)
- Asbjørn Jensen, Ørum-Møllerup Jagtforening/Hammershøj og Omegns Jagtforening (AJ)
- Max Roger Thomsen, Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark (MRT)
- Eja Lund, Velas (EL)
- Mette Risager, LAG Randers-Favrskov (MR)
- Jørgen Bidstrup, Naturstyrelsen (JB)
- Christian Børgesen, LandboForeningen Midtjylland (CB)
- Lars Mogensen (LA), Viborg kommunes Klima- og Miljøudvalg (LMO)
- Søren Gade (S), Favrskov Kommunes (SG)
- Karen Lagoni (S), næstforperson, Randers Kommune (KL)
- Thomas Møller Schmidt, Natur og Miljøchef, Viborg Kommune (TMS)

Sekretariat

- Martin Bjork Christensen, Randers Kommune (MBC)
- Lars Maagaard, Randers Kommune (LMA)
- Karina Amdi Sørensen, Favrskov Kommune (KAS)
- Mads Tolborg, Viborg Kommune (MT)
- Carina Pilgaard, Viborg Kommune (CP)

Nørreådalens Landskabsråd

Observatør/øvrige

- Lone Søderkvist Kristensen, Københavns Universitet, observatør (LSK) (mødeleder punkt 4-5)
- Jørgen Primdahl (KU, observatør) (JP)
- Michael Dam, Natur og Miljøchef Randers Kommune (MD)

Oplægsholdere

- Claudia Cassatella, Torino Polytechnic, Italien
- Sara Vangerschov Iversen, Aarhus Universitet Foulum (kort indlæg under punkt 4)
- Morten D. D. Hansen, biolog og selvstændig foredragsholder

Afbud fra rådsmedlemmer

- Ole Sommer Bach, Randers Regnskov (OSB)
- Flemming Hermann, Energi Viborg Vand (FH)

Line Mathiasen, Randers Tegl/ Hammershøj Teglværk (LM) har frasagt sin plads i rådet og har ikke kunnet finde en stedfortræder.

Susanne Kraft, VibLand, Kvorning Borgerforening (SK) deltog ikke i mødet.

Dagsorden

16.00-16.50 Ordinært møde – Martin Molbo var mødeleder

1. Velkomst ved forperson Martin Molbo
2. Kort siden sidst ved Sekretariatet, suppleret af rådsmedlemmer
3. Opfølgning på nedsættelse af arbejdsgrupper og følgegruppe

17.00-20.30 Seminar – Lone Søderkvist var mødeleder

4. Landskabsobservatorie for Nørreådal
  - a. Oplæg om baggrund for ønsket om et landskabsobservatorie ved Københavns Universitet
  - b. Oplæg om økosystemtjenester ved Sara Iversen, AU Foulum
  - c. Oplæg om landskabsobservatorier; baggrund, praksis og eksempler ved Claudia Cassatella, Torino Polytechnic, Italien
  - d. Spørgsmål, bemærkninger og diskussion af emnet
5. Betingelser for biodiversitet i Nørreådal – forudsætninger og potentialer
Oplæg ved Morten D.D. Hansen samt efterfølgende spørgsmål og bemærkninger

Ad 1)

MCM bød velkommen til rådet samt eksterne gæster og orienterede om nye medlemmer, afbud samt en enkelt udtrædelse af rådet (Line Mathiasen, Hammershøj Teglværk).

Ad 2)

CP orienterede kort om status på leverancer i forhold til Plan22+ projektet. Vi følger tidsplanen. Martin Bjork fortalte om et muligt lavbundsprojekt i Randers Kommune. Oplæg vedhæftet. LF satte spørgsmålstejn ved effekten af indsatserne. MD oplyste, at forundersøgelserne netop skal afdække den forventede effekt af indsatserne. KK efterspørger effektmåling, når projekterne er realiserede. SG orienterede om [Gudenåkomitéens \(gudenaakomiteen.dk\)](#) arbejde. Der er mange lighedspunkter med udfordringerne i Nørreådal. Han opfordrede til at læse om deres arbejde (se ovenstående link).

KØBENHAVNS
UNIVERSITET

VIBORG
KOMMUNE

Nørreådalens Landskabsråd

LMO orienterede om afholdt borgermøde i Hammershøj forsamlingshus vedr. solcelle - og vindmøllepark;
[Idéfase om ny planlægning for energipark ved Hammershøj - Viborg Kommune](#)

Ad 3)

TMS orienterede om, at der har været udbudsrunde på *"Idéoplæg til forvaltningsplan for vand i Nørreådal"* og at tilbudsgiver har fremlagt deres tilbud for en teknisk arbejdsgruppe tidligere på dagen (19/9). LF spurgte ind til hvorfor følgegruppen ikke er blevet inddraget endnu. CP svarede, at der dels har været tidspres på opgaven samt at det udbud, der har været udsendt, har Jørgen Jørgensen i store træk præsenteret på sidste møde i landskabsrådet. Opgaven har været sendt i udbud til COWI, Urland og Envidan. COWI har takket nej til at give bud, mens Envidan og Urland har budt sammen på opgaven. CP indkalder følgegruppen til et møde i oktober med den tekniske arbejdsgruppe samt Envidan og Urland. MHK ønsker at være med i følgegruppen.

CP og MR orienterede om afholdt møde i gruppen Rekreativ infrastruktur. På mødet blev afdækket, hvilke strækninger, der er særlige udfordringer med. Et stykke på ca. 4 km ved Tindbæk / Skjern i Viborg Kommune samt flere strækninger i både Favrskov og Randers. MR anførte, at det var nødvendigt, at kommunerne går forrest i opgaven med at få lavet en sammenhængende sti, da det er et uoverskueligt projekt for de frivillige at stå med lodsejerkontrakter, opkøb og tinglysninger. De kan bedre se sig i forhold til lokale faciliteter og "sløjfer" på hovedforløbet.

MR og LMG orienterede om status på storkeredeprojektet. Gruppen har udset sig lokaliteter og været i kontakt med lodsejere og myndigheder. Det har vist sig at kræve en del myndighedsbehandling at opsætte. Gruppen har kontakt med foreningen [Storkene.dk](#).

MHH ønsker flere medlemmer til gruppen Nørreå Natur - og Fritidscenter. Selve centret er pt. på standby, der arbejdes i stedet videre med mulighed for kajak/kanoplads samt shelters. MHH er i dialog med Viborg Kommune om begge dele.

SKJ efterspørger en græsningsgruppe. EL orienterede om, at LIFE Natureman projektet for Viborg Kommunes del afholder møder og erfagrupper snarest. EL drøfter nærmere med SKJ.

Ad 4)

Notat fra Jørgen Primdahl samt oplæg fra Sara Iversen og Claudia Cassatella er vedhæftet.

Her følger hovedpunkter fra deres oplæg samt efterfølgende debat og spørgsmål.

Et landskabsobservatorie optaget under den Europæiske Landskabskonvention er "en demokratisk og stedbaseret udveksling af erfaringer" omkring landskabets udvikling og forvaltning og kan spænde vidt i forhold til størrelse, forankring og indhold.

Det er simpelt og u-bureaukratisk at blive optaget som landskabsobservatorie i modsætning til f.eks. at blive geopark.

Der er stor forskel på, hvordan landskabsobservatorierne i de enkelte lande i Europa er forankret og hvad de indeholder. I Italien er det f.eks. lovbestemt, at der nationalt og for hver region skal være et landskabsobservatorie. De er f.eks. med til at lovgive om fredning af landskaber – også på privat jord. Derudover knopskyder en del landskabsobservatorier også fra lokale selv – her kan indholdet handle om turisme og friluftsliv, bedre beskyttelse af landskabet mod bebyggelse o. lign., lokal bæredygtig fødevarerproduktion, fotodokumentation af landskabets historie og udvikling og meget mere.

Et af de mest kendte landskabsobservatorier i EU ligger i Catalonien i Spanien, og blev etableret i 2004.

Nørreådalens Landskabsråd

Der er registreret ca. 70 landskabsobservatorier i Europa – de fleste i Spanien, Frankrig og Italien, men der findes også ét f.eks. i Sverige.

I Nørreådal er der lagt op til en model, hvor landskabsobservatoriet er et fagligt team fra KU og AU, der skal understøtte Landskabsrådet og myndigheder med viden og analyser om ådalens tilstand, udvikling og potentialer. I den forbindelse (samt i regi af LIFE Natureman), vil AU Foulum undersøge økosystem-tjenester i Nørreådal. Økosystem-tjenester er goder, som mennesket får fra forskellige varianter af økosystemer, natur og landskaber.

Sara forklarede om økosystem-tjenester og indikatorer, som vi kan måle på. Det er Landskabsrådet, der skal være med til at pege på og definere, hvilke indikatorer, vi skal måle samfundsværdien og den økonomiske værdi af i forhold de aktuelle og potentielle arealforandringer. Det kan være vandkvalitet, høj naturværdi, friluftsliv, men også mindre konkret målbare effekter /indikatorer som f.eks. "det gode liv". Outputet er en før - og efter-analyse med scenarier for hele Nørreådal.

Undersøgelserne vil bl.a. inddrage data indhentet gennem workshops i Landskabsrådet, og interviews med lodsejere og andre interessegrupper.

På næste møde i Landskabsrådet vil der blive fulgt op på indlæggene og debatten.

Ad 5)

Morten D. D. Hansen holdt oplæg om biodiversitet set i både internationalt, nationalt og regionalt historisk og politisk perspektiv – til sidst med fokus på Nørreådal. Hovedpointer fra oplægget:

For at standse tab af biodiversitet handler det om at standse tab af det unikke – den uerstattelige natur. I DK har vi kun ca. 2 % uerstattelig unik natur tilbage.

Samlet set stiger mængden af CO₂ og nedbør (varmere og vådere). Det skaber fænomenet "Greening earth", hvilket i grove træk betyder, at landjorden er blevet mere grøn hele året – set fra luften. Det giver gode vilkår for de mest og hurtigt tilpasningsdygtige arter. Derfor er alle de store dyr i Europa i fremgang, mens de "små" mere specialiserede arter alle er i tilbagegang.

Tysk omfattende studie viser, at 1/3 af alle arter i Tyskland er i fremgang eller status quo. Derimod er 2/3 i tilbagegang.

Morten opfordrede til konkret i Nørreådal, at vi arbejder med at skabe de bedste forudsætninger for variation i landskabet. Helt konkrete tiltag, der blev nævnt:

1. Fokusér indsatsen og kræfterne, der hvor der er noget at redde i stedet for at skabe ny natur fra bunden. Sammenbind store arealer – priorité helårsgræsning. Høslæt skaber monokulturer. JB pointerede dog, at det kan bruges i forhold til udpining af jorde.
2. Tormentil er tegn på en uforstyrret jordbund gennem mange år, derfor har arealer med tormentil et stort potentiale
3. Priorité indsats med kildevæld frem for næringsrigt overfladevand
4. Bevar flere pilekrat, men selvfølgelig ikke der, hvor pil konkret udgør en trussel for sjældne arter

Til sidst fulgte en række opfordringer til hvad man kan gøre på egen grund i lidt mindre skala:

- "Fuldemands"-slåning af plænen (budskab; variér slåningsmønstre mest muligt), plant hvidblomstrende buske, bevar gamle træer, opsæt redekasser, bevar gamle sten og lav vandhuller